

בין גבורת המכבים לגבורת הלוחמים והלוחמות בימינו אנו

”אנו נושאים לפידיים”

מבוא

לחג החנוכה מספר תימות, ביניהן תימת האור: האור המאיר בזמנים החשוכים ביותר. האור ההולך וגובר ומקבל את עוצמתו מהאור הפנימי של כל אחד ואחת מאיתנו, ומהצטברות הנרות הקטנים לאור גדול. תימה נוספת היא תימת גבורת המכבים, ומאבקם לחיי חירות וריבונות, תוך הדגשת המאבק המתמשך על קיומנו בארץ. בימים אלו גם האור וגם הגבורה נחוצים לנו במיוחד.

חנוכה הוא חג של שירים. דומה כי אין חג בלוח השנה היהודי-ישראלי שנכתבו עליו כל כך הרבה שירים כמו חנוכה. שירי חג החנוכה מסייעים לנו לספר את סיפור החג, לחגוג את הסמליות שבו, ולהעלות על נס ערכים החשובים לנו כפרטים וכקהילות. במסגרת השיעור נקשיב ונקדיש תשומת לב מחודשת לשירי חג החנוכה המוכרים, וכך נעשיר את החיבור לאור ולגבורה בימים ההם, ובזמן הזה.

השיעור המוצע מוקדש לגבורת הלוחמים והלוחמות בימינו אנו, ולזיקה בין גבורת ימינו אנו לגבורת המכבים בימי מאבקם ביוונים על עצמאות ישראל.

מטרות השיעור

- 1 הדגשת מוטיב הגבורה האנושית בחג החנוכה
- 2 הכרה בגבורת לוחמי ולוחמות סתיו 2023, גבורה שבמרכזה נכונות לסיכון עצמי, ערבות הדדית, דאגה לזולת, מאמץ רב, אומץ לב
- 3 התנסות בעיצוב טקס חג

א. פתיחה - היכרות עם מסורת הדלקת הנרות הנושאת

1 **נספח:** הדלקת נרות נושאת היא מסורת שהתפתחה בתנועה הקיבוצית לפני כ-70 שנה ונהוגה בקיבוצים רבים עד היום. בהדלקה זו כל נר מוקדש לנושא בעל ערך וחשיבות עבור הקהילה הספציפית. הברכה על הנר מציעה מדרש על אחד מתכני חג החנוכה והרעיונות הגלומים בו. הדלקת נרות נושאת מאפשרת התייחסות וחיבור בין תכני החג למציאות האקטואלית של הקהילה.¹ בשיעור הקרוב נעסוק בגבורת הלוחמים והלוחמות בימי המלחמה, נכתוב ברכות לנרות שיוקדשו לגיבורים ולגיבורות אלו, ונקיים הדלקת נרות נושאת.

2 נקרא את ברכת נר הלוחמים והלוחמות (**נספח א**).

- שאלות לדיון**
- 1 אילו סוגי גבורת לוחמים ולוחמות אתם.ן מזהים. ות בברכה?
 - 2 מי שמעוניין.ת - שתפו בסיפורי גבורה של לוחמים ולוחמות עליהם קראתם.ן, ראיתם.ן, או שמעתם.ן בחדשות או ברשתות, מהמשפחה ומהחברים.ות.
 - 3 מתי חייל, או אזרח, עומד במשימה, ומתי עמידה במשימה הופכת למעשה גבורה?
 - 4 אנו רגילים לומר שבגבורה קיים מימד של התגברות. בסיפורים ששיתפתם.ן, על מה נאלצו הלוחמים והלוחמות להתגבר?
 - 5 מתוך הסיפורים, מהי ההגדרה של גבורה בעיניכם.ן? נסו למצוא מאפיינים או קריטריונים להגדרת גבורה.

ב. "בימים ההם, בזמן הזה" - שירי חג החנוכה בראי התקופה

1 נקרא את שירה של נעמי שמר, "מי ידליק" (**נספח א**), שכתבה בהשראת סיפור שסיפר יצחק נבון, נשיא המדינה השישי. נבון נהג להקריא לעיוורים ספרים בהתנדבות עוד בימי נעוריו. באחת ההתנדבויות, בשל הפסקת חשמל, נאלץ להסתייע באחד מהאנשים העיוורים, שהוביל אותו מחוץ לבניין, בעת החשיכה. הסיפור הזכיר לנעמי שמר את הפסוק מספר ישעיהו: "העם ההלכים בְּתַשְׁךְ כְּאוֹר גְּדוֹל".

- שאלות לדיון**
- 1 סמנו בשיר את הרמזים הקושרים את השיר לחג החנוכה.
 - 2 בבית הראשון, מה ההבדל בין מי ש"הולכים" ו"כמהים" לבין מי ש"עומדים מלכת"?
 - 3 בפזמון החוזר מופיעות השורות: מי ידליק / מי ישמע / מי ימצא. אל מי מופנה השיר לדעתכם.ן?
 - 4 אזכור הלפיד והנס מהדהדים את סיפור חנוכה. מה המסר של נעמי שמר ביחס למעשה האדם מול ההמתנה לנס?
 - 5 מה ההבטחה המגולמת בבית האחרון של השיר לדעתכם.ן?

נאמר: בשירה של נעמי שמר קיים יחס אמביוולנטי לנס. בשיר הבא שנקרא, "אנו נושאים לפידים", נאמרת אמירה חדה לגבי מקור הישועה של עם ישראל.

¹ באתר "אסיף - חג ישראלי" ניתן למצוא הדלקת נרות נושאת שנכתבה לקראת חג החנוכה תשפ"ד, בימים הקשים העוברים עלינו, ומציעה דימוי על מסורת הדלקת נרות נושאת.

« דגש למורה »

השיר נכתב בשנת 1936, בתקופה בה הישוב התמודד עם פרעות ואיומים בטחוניים. אנשי הישוב עסקו בהקמת קיבוצים, בשיטת חומה ומגדל: הליכה לילית לאתר היעד, והקמה מהירה של הישוב החדש כשהוא כבר מוגן בחומה ובעל מגדל שמירה. את השיר כתב אהרון זאב, משורר ומורה שכתב לתלמידיו מחזה לקראת חג החנוכה. לימים אהרון זאב מונה לקצין חינוך ראשי בצה"ל, והשיר הפך לשיר מרכזי בטקסים צבאיים וממלכתיים שונים, בהלחנת מרדכי זעירא. כיום, השיר מושמע ברקע הדלקת המשואות בהר הרצל ביום העצמאות.

2 נקרא או נשמיע את השיר "אנו נושאים לפידים" (נספח א).

2

שאלות לדיון

? השיר מספר סיפור. מה מסופר בשיר לדעתכם?

? על פי השיר, לגיבורי השיר לא קרה נס. השיר מדגיש את המעשים והמאמצים האנושיים שהובילו להדלקת האור. מה הקשר ומה ההבדל בין סיפור חג החנוכה כפי שאתם מכירים, לזאת, למתואר בשיר?

? מדוע השיר מנוסח בלשון רבים לדעתכם? (נושאים, הלכנו, עלינו, רגלינו, גילינו)

? השיר מלווה את טקסי הדלקת המשואות בהר הרצל ביום העצמאות. מדוע הוא נכלל לא רק בשירי החנוכה אלא גם בטקסי יום העצמאות לדעתכם?

3 נאמר: השיר עוסק במאבק האנושי להביא אור לעולם. הוא מתאר מאמץ, נכונות להקרבה, עשייה משותפת, חיפוש דרך וצמא לאור. האווירה הצבאית הנוספת במנגינה והחיבור לטקסים צה"ליים מקשרים בין גבורת החיילים והחיילות לגבורת המכבים.

ג. משימת חקר בחברות

נחזור לימינו אנו. קראו שנית את ברכת נר הלוחמים והלוחמות (נספח א) ונסו לחשוב על מעשה גבורה ששמעתם. עליו במהלך ימי הלחימה. בחברות (זוגות) קראו על מעשה הגבורה במקורות עיתונאים שונים וענו על השאלות הבאות:

? מהו מעשה הגבורה המתואר?

? מי האדם מאחורי מעשה הגבורה?

? מהן הנסיבות בהן נעשה מעשה הגבורה?

? נסו לחשוב מה הופך את המעשה למעשה גבורה? על מה נאלצים. ות הגיבורים. ות להתגבר?

? כתבו ברכה לנר חנוכה שתוקדש למעשה הגבורה או לגיבור. התחילו את הברכה במילים: "יאיר הנר ל _____".

שאלות לדיון

מהלכה למעשה

משימה נקיים טקס הדלקת נרות נושאי כיתתי בו כל נר יוקדש למעשה גבורה שהתלמיד:נת חקרו, והקדישו לו ברכה (לטובת היכרות כלל התלמיד:נת עם תוצרי עבודת חבריהם). בסיום, נעודד את התלמיד:נת להקריא את הברכות שכתבו גם בהדלקת הנרות המשפחתית.

משימה

אנו נושאים לפידים

מילים: אהרון זאב, לחן: מרדכי זעירא

אנו נושאים לפידים
בלילות אפלים.
זורחים השבילים מתחת רגלינו
ומי אשר לב לו
הצמא לאור -
ישא את עינו ולבו אלינו
לאור ויבוא!

נס לא קרה לנו -
פך שמן לא מצאנו.
לעמק הלכנו, ההרה עלינו,
מעינות האורות
הגנוזים גילינו.

נס לא קרה לנו -
פך שמן לא מצאנו.
בסלע חצבנו עד דם -
ויהי אור!

נר הלוחמים והלוחמות

יאיר הנר ללוחמות וללוחמים
מכל חלקי העם והארץ
הפועלים יומם וליל
למען שלומנו ובטחוננו
במכלול הגופים
העוסקים בזו המשימה,
המקדישים כוחם
לתקומת ישראל ובטחונה.

מי ידליק

מילים ולחן: נעמי שמר

האורות דולקים על אדן חלוני יש מי שידע לפתור את חלומי זה אותו סיפור אותו המחזה בימים ההם ובזמן הזה	ההולכים בחושך אור גדול יראו הכמהים לחופש בית ימצאו אפלה מולכת על הפנסים העומדים מלכת מחפשים נסים
--	---

מי ידליק...

אל תבטיח לי
נסים ונפלאות
גם הערפילים
הם רמז לבאות
בעונה סוערת
אל תיסוב אחור
ותמצא בדרך
גם שלוה ואור

מי ידליק נר עתיק
מי ישמיע שיר
מי ימצא בליבו
אור חדש בהיר
בלפיד של אתמול
עוד תבער האש
לפעמים נס גדול
שב ומתרחש